

СТАНОВИЩЕ

от доц.д-р Иван Йотов Дреновски,

член на научно жури по процедура за защита на дисертационния труд на
Антоанета Ленчова Миликина на тема:

“ЕКОЛОГИЧНИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ НА ТУРИЗМА В НАЦИОНАЛЕН ПАРК “ПИРИН”

за придобиване на научната и образователната степен “доктор”
по научната специалност “Екология и опазване на екосистемите”

I. Обобщени данни за научната продукция и дейността на докторанта

Антоанета Миликина е зачислена за редовен докторант към катедра “ГЕОС” в ПМФ на ЮЗУ “Неофит Рилски” през м. юни 2003г. След двегодишно прекъсване по уважителни причини в периода 01.2007 - 01.2009г. е отчислена с право на защита през м. юни 2009г. По темата на дисертационния труд са представени три публикации на английски език от международни научни конференции в България, които са достатъчно репрезентативни за извършената работа от докторантката. През учебната 2004/2005г. докторантката е водила упражнения със студенти по две дисциплини, тясно свързани с проблематиката на докторската и теза – “Екологичен туризъм” и “Консервационна природозащита”. През 2010/2011 и 2011/2012 учебна година на Антоанета Миликина е гласувано доверие за водене на упражнения като хоноруван асистент и по редица други дисциплини като “Алтернативен туризъм”, “Ландшафтно-екологични проблеми на България”, “География на туризма”, “Екологични експертизи” и “Управление на опазването на околната среда”. Може да се твърди, че докторантката е натрупала достатъчен педагогически опит и е демонстрирала научни знания и умения за преподавателска дейност.

II. Оценка на научните и практически резултати и приноси на дисертационния труд.

Представеният за защита дисертационен труд съдържа 165 страници текст, 15 таблици, повече от 35 фигури, 13 приложения и няколко неномерирани снимки. Към дисертацията е посочена използвана литература със 130 публикации и 57 справочни или нормативни документи на кирилица, 71 публикации и 10 справочни или нормативни документи на латиница, както и 35 интернет адреса. Добавен е и речник на използваните термини и понятия, както и списък със съкращенията. Съдържанието на дисертационния труд е представено в увод, четири глави и заключение, като отделно са посочени и научните приноси.

Изложението е непротиворечиво и логически издържано, продиктувано от целта на изследването и в съответствие с изпълнението на поставените задачи. Получени са собствени резултати от самостоятелно емпирично изследване на докторантката, които са умело интерпретирани. Може да се твърди, че направените на тази основа изводи имат частично оригинален характер, дотолкова, доколкото подобно анкетно проучване се провежда за първи път в НП „Пирин“, и потвърдителен характер, предвид резултатите от аналогични социологически изследвания и в други защитени територии, разглеждани като самостоятелни дестинации за екологичен туризъм.

В първа глава са разгледани теоретични постановки за екологичния туризъм и устойчивото туристическо развитие, както и за въздействията на туризма. Направен е обстоен литературен и терминологичен обзор по въпроса, с цитиране на редица чужди и водещи български автори, работили по съответната проблематика. Изяснени са най-важните предпоставки, аспекти и особености за развитието на екологичния туризъм. Редица от становищата са цитирани безкритично (стр. 14, стр. 27), без съответния задълбочен анализ и без да личи обобщаващото мнение на докторантката по поставените въпроси. По отношение на устойчивото туристическо развитие се споменава, че то трябва да бъде съобразено със социални, културни и икономически критерии и стандарти за устойчивост (стр. 24-25), и получаването на съответни сертификати, но липсва конкретика по въпроса. В последната точка на първа глава се коментира приложението на анкетния метод за социологическо проучване и изготвянето на съответните въпросници в съответствие с тематиката на дисертационния труд.

Във втора глава са разгледани особеностите на системата за екологичен мониторинг в НП „Пирин“. Акцентирано е върху законовите и другите нормативни изисквания за осъществяване на тази дейност както на национално ниво, така и по отношение на защитените територии. Приведени са конкретни сведения за броя на посетителите на отделните участъци в парка за периода 2007-2009г. по данни на парковата администрация.

В трета глава е разгледано подробно развитието на туризма в НП „Пирин“, систематизирано аналитично по паркови райони, основни и допълнителни туристически услуги и по видове туризъм и туристически маршрути, в т.ч. и екопътеки. Информацията в тази глава има предимно справочен характер.

Най-значима по отношение на приносите в дисертацията е четвърта глава, посветена на анализа на резултатите от проучването на екологичните въздействия на туризма в Национален парк „Пирин“. Направена е статистическа обработка на данните от анкетното проучване сред двете групи респонденти – служители на парка и

туристи. Отговорите на всеки един въпрос поотделно или на свързани групи въпроси са анализирани не само от статистическа, но и от хорологична и същностна гледна точка, като са придружени с адекватен авторски коментар и умела интерпретация. Диагностицирани са най-важните проблеми, свързани с въздействията на екологичния туризъм в НП „Пирин“ и са дадени препоръки за подобряване на съществуващата система за екологичен мониторинг и насоки за свеждането до минимум на отрицателните последствия за околната среда.

III. Критични бележки и препоръки.

Заглавието на дисертацията не е прецизирано и доколкото става ясно от изложението, то би трябвало да се формулира като “Въздействия на екологичния туризъм върху околната среда в НП “Пирин” в контекста на устойчивото туристическо развитие”. Тази редакционна неточност не е повлияла върху обхвата и качеството на дисертационния труд. Изброяването на различните видове въздействия на туризма, с техните аспекти и особености е направено абстрактно обстоятелствено и с повторения, а не аналитично. Считам, че не е коректно да се говори за екологични въздействия и то при положение, че те се схващат само като физични въздействия (стр. 44).

Не е коректно разработените анкетни карти и проведеното социологическо проучване да се разглеждат като модел за мониторинг на въздействията на туризма върху природната среда в изследваната територия (стр. 78), още повече, че втората глава на дисертацията е озаглавена “Система за екологичен мониторинг в Национален парк „Пирин”. В тази връзка, не може да се счита, че е успешно решена третата задача, поставена в дисертационния труд, а именно “Разработване на методика за проучване на въздействията на туризма върху териториите за тематично-познавателен и пешеходен туризъм в НП “Пирин”. Всъщност поставянето на подобна задача е прекалено амбициозно и надхвърля изискванията, на които трябва да отговаря подобна докторска теза и може да се заключи, че тя е неточно формулирана.

Съществува противоречие между твърдението, че 95% от посещенията в НП „Пирин” и селищата около него се реализират през летните месеци (стр. 120) и данните за броя на туристите, посетили парка, посочени в таблици 6, 7 и 8 (стр. 92-93), което поставя под съмнение коректността на избора на сезон за провеждане на анкетното проучване.

Номерацията на фигурите в дисертацията е непоследователна, като това проличава най-вече в последната глава.

IV. Заключение.

Посочените слабости и пропуски в работата не намаляват значението на постигнатите положителни резултати от докторантката Антоанета Миликина. Демонстрирани са задълбочени теоретични знания по тематиката на дисертационния труд, познаване на съответната нормативна база, умения и способности за самостоятелно провеждане на научни изследвания и извеждане на практически значими препоръки. Натрупаните теоретични знания и практически научноизследователски опит неминуемо са допринесли за повишаване качеството на преподавателската дейност на докторантката.

Считам, че дисертационният труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за неговото прилагане и убедено ще гласувам за присъждането на научната и образователната степен “доктор” на Антоанета Ленчова Миликина.

Дата: 29.08.2012 г.

Член на журито: .....

(доц.д-р Иван Дреновски)